אלו עוברין פרק שלישי פסחים

מסורת השס"ם

עין משפט נר מצוה

אמר רב כהנא אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי. משמע מלא היה כהן דלמריכן בפ"ק דקדושין (דף ח.) רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן, בשביל אשתו היה עקר כדלמריכן בפ' הזרוע (חולין דף קלב.) רב כהנא הוה אכיל בשביל אשתו דלמר בפרק ערבי פסחים (לקמן קיג.) אי"ל רב לרב כהנא "פשוט בגילתא בשוקא ושקול תגרא ולא תימא כהנא [וגברא] רבא אמא"לא בשביל שהיה כהן אלא שכך היה שמו": לא מלא בת גבאי לדקה ישא בת מלמדי תיעוקים. משמע דגבאי לדקה עדיפי ממלמדי תיעוקים והא דלמר בפרק השותפין (כ"ג ה:) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע אלו גבאי לדקה ומלדיקי הרבים כוכבים אלו מלמדי תיעוקים א"ל דזוהר הרקיע עדיף מזוהר כוכבים: מה אי דורם ואוכל. פר"ת דורם ואוכל ואין ממתין עד שתמות אף עם הארץ אינו ממתין עד שתמות אף עם הארץ אינו ממתין עד שתמות:

ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו. וא"ת מאין יודע שהיא של ע"ה *ואור"י כגון שהיא של ע"ה שוברת ורואין שנפל מהם והשתא משמע דזוקא אין מכריזין על אבידתו אבל נגזל בידים לא אע"ג דלית ליה אי סברא דבסמוך אפשר דנפיק מיניה ברא מעליא ותימה לר"י אמאי ממוא אסור אשתא גופו מותר שמותר לקורעו כדג ממוא לא כל שכן דכה"ג אמר בהנחל בחרא (נ"ק קיט.) וכע"ז (דף טו.) גבי מוסר למאן דלית ליה סברא דאפשר דנפיק מיניה ברא מעליא וגר' לר"י דלעיל מייתי במכיר וכופר להכעים הא"ל הריגתו כמו פיקוח נפש שהוא לסמין ואשוד על הדמים דאי לא הכי היאך מוסר להורגו ביום הכפורים שאל להיות בשבת הלא אפילו בכרי אסור וכן משמע הלשון על חיוו אינו אם דמכיר וכופר דיש הרבה מעניי ע"ה כדמוכח בסוטה בפ' היה טוטל (דף כב.) ואור"י דמה שאנו מקבלים עדות מע"ה כדאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה כב.) כמאן מקבלים האידנא סהדותא מע"ה כרבי יוסי: ואבלת זו אבילה. גרלה דהני שיעורי כזית וכביצה דלא הוי אלא אסמכתא וכן פ"ה בפרק מי שמתו (נרכות כ:) גבי הא דאמר בן מבדך לאביו ומוקי לה כגון דאכל האב שיעור דרבנן ופ"ה שם דהייט כזית וכביצה, דמדאוריתא בעינן שביעה גמורה וכן מוכח התם דקאמר לא אשא פניס לישראל שכתבתי להם ואכלתם ושבעתם וברכתם והן מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה וקשה דבפרק ג' שאכלו (שם מח.) אמר: יגאי מלכא ומלכתא כרכי ריפתא בהדי הדדי אמר מאן יהיב לן גברא דמבדך לן מיתוהו לרבי שמעון בן שטח וכו' שמה ובריך לה וקאמר רבי שמעון בן שטח לגרמיה הא דעבד דלגעולם אינו מוליא אחרים ידי חובה עד שיאכל כזית דגן משמע דאם אכל כזית דגן היה מוליא אחרים, ואי כזית דרבנן היכי מפיק להו הא אמר דלא אמי דרבנן ומפיק דאוריתא? ואור"י דהייט דוקא קטן אינו מוליא אותו שאכל שיעור דאוריתא אבל גדול אפילו לא אכלי כלל יכול להוליא אחרים מדאוריתא: הדרן עלך אלו עוברין

ואינו מתקבל תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גדולי הדור לא מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי כנסיות ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות, ולא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ *ועל בנותיהן הוא אומר °ארור שוכב עם כל בהמה

תניא ר' אומר עם הארץ אסור לאכול בשר (בהמה) שנאמר °זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף: אמר רבי אליעזר עם הארץ מותר לנוחרו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו ר' אמור לשוחטו אמר להן זה טעון ברכה וזה אינו טעון ברכה: אמר רבי אליעזר עם הארץ אסור להתלות עמו בדרך שנאמר °כי היא חייך ואורך ימיך על חיין לא חס, על חיי חבירו לא כל שכן אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן עם הארץ מותר לקורעו כדג אמר רבי שמואל בר יצחק ומגבו: תניא אמר רבי עקיבא °כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור ככלב? אמר להן זה נושך ושובר עצמו וזה נושך ואינו שובר עצמו: תניא היה רבי מאיר אומר כל המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי -*מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובועל ואין לו בושת פנים: תניא רבי אליעזר אומר *אילמלא אנו צריכין להם למשא ומתן היו הורגין אותנו תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בועל ארוסתו בפניו שנאמר °תורה צוה לנו משה מורשה" אל תקרי מורשה אלא *מאורסה, גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל, ונשותיהן יותר מהן תנא שנה ופירש יותר מבולן תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ: אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפוטרופוס על היתומים ואין ממנין אותן אפוטרופוס על קופה של צדקה ואין מהלכין עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו ותנא קמא: *זמנין דנפיה מיניה זרעא מעליא ואכיל ליה שנאמר °יכין וצדיק ילבש": וכן מי שיצא וכו': *למימרא דרבי מאיר סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר כזית נמי חשיב ורמינהי °עד כמה הן מזמנין: עד כזית ורבי יהודה אומר עד כביצה אמר רבי יוחנן מחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך דתם בקראי פליגי הכא בסברא פליגי: דתם בקראי רבי מאיר סבר °ואכלת" זו אכילה ושבעת" זו שתיה *ואכילה = בכזית, ורבי יהודה סבר "ואכלת ושבעת" אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו בכביצה הכא בסברא פליגי דרבי מאיר סבר חזרתו *כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר חזרתו כאיסורו

מתני' וכן כי שיצא מירושלים תוכר שיש ביהו בשר קדש אם עבר צשים שורפו כו' פי' שם מקום ששומר שם תרומה בכל צד שרפו במקום שנוכר ואם לא עבר הצופים חזר כו' עד כמה חוזרין ר"מ אומר בין חמץ בין בשר קדש כביצה ר' יהודה אומר זה וזה בכזית וחכמים אומרים בשר קדש כזית וחמץ (כבחבת) [כביצה] ואקש' ודסינהי עד כמה מזמנין עד כזית ר' יהודה אומר עד כביצה מכלל דלר"מ כזית ושוב ולר' יהודה כביצה ומשני' ר' יוחנן מחלפת השיטה כלומר חלף דברי ר' מאיר לר' יהודה ודברי ר' יהודה לר' מאיר כי תני מדבריהם על דבריהם. אביי אמר לשלם לא תפוך דתם בענין זימון בקראי פליגי ר"מ סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ומציגו אכילה כזית ור' יהודה סבר לא בעינן אכילה שיש בה שביעה ולא תהיה פחות מכביצה והכא בסברא פליגי ר"מ סבר ליה לטומאת מה טומאת בכביצה אף חזרתו בכביצה ר' יהודה אומר כבתר

נב א מיי' סה כלי לב סוס"ע סה סיו:

נב ב מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין ריד טור ש"ע ח"מ סימן לד סעיף יז:

נד ג מיי' פי"ז מהל' נחלות הלכה ו סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' לל סעיף ב:

[וע"ע תוס' קדושין ח. ד"ה ריב וכ"ב קי. ד"ה ולא וכחולין קלב. ד"ה ריב]

נה ד מיי' פ"ה מהלכות ברכות הלי ח סמג עשין טו טוש"ע ח"מ סי' קפד סעי' ו וסי' קמ ס"ה:

[ועי"ע תוס' חולין סא. ד"ה כהודם ושם כ"ק עה: ד"ה דלם]

[וע"ע תוס' ב"מ כב: ד"ה אי לגיכא]

[אולי ג"ל אלמלי ניו"ל עי' תוס' מגילה כא. ד"ה אלמלא]

נו א

[מהגה] מיאמרות מל ל"ג (בגיגא) דאמי הגאון

[סנהדרין ל ע"ב]

דברים לג [נדרים מ. סנהדרין נט.]

[נ"ק קיט. לחזב כז]

[נדרים מט:]

נדרים דף מה. יומא דף עט:

דברים ח

[יומא פא.]

[לקמן קכא.]

מסורת הש"ס

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"מ כשאיתי ע"ס. עי' כתובות סב. ע"ב תוס' ד"ה דהוא נמוע

[מיחזקין נט:]

[המזון נ"ל]

ולאו מפקבל. לשומעים: גדולי סדור. לאנשי מעשה ולדיקים: כפ גבאי לדקה. שאין ממנין אלא אם כן טובים ונאמנין: נשותיהן ערץ. שאינן זהירות במלות: עם כל בספה. שדומות לבהמה שאין להן לב להבין: כי סיפ מייך ואורך ימיך על מיין לא סם. ללמוד תורה ולחיות: על מי מכירו לא כל שכן. ויש לדאג שמא יהרגנו: ומגבו. דהו לא חיי כדלמריכן בשחיטת חולין (דף כא:) קרעו כדג ממוא בחלל מיד ואף על גב שמפרפר ואמר רבי שמואל בר רב יצחק ומגבו: אילמלא צריכין אנו לסם. למזונותיהן ולגזרתם היו הורגין אותם: כאילו בא על אמו בפניו. שמביאו: מפורסם. לכל קהילות יעקב: שנא ופירש. תלמיד שנא ופירש מן התורה ויודע כמה תלמידי חכמים מגנים את עמי הארץ וכמה הם שפלים בעיניהם שונא יותר מטלא: אין מוסרין לו עדות. אין מזמנין אותו לשמוע דבר, להעיד עליו: ואין מגלין לו סוד. שום דבר סתר לפי שהוא רכיל ומגלה: על סיטופין. שחשוד על הגזל: שמונא אבידה מייב לפרסיו. בדלמרי' בחלו מליאות (ב"מ כא.) ועם הארץ לא אחיך הוא דאיו עושה מעשה עמך: פופנין. שלשה שאכלו כאחת דהכן חייבין לזמן ואין רשאין ליחלק: ואכלו ושבעו. מהאי קרא נפקא לן ברכת (הזימון) בברכות (דף מה:): פורסו. ומדרבנן היא ואשיעור טומאתו אחמשה וטומאתו אוכלין בכביצה: כאיסורו

רבינו חננאל

ובר סרקיד בי טבא ובר סלוק פנכי ובר סך רבעי: תניא ר' אומר עם הארץ אסור לאכול בשר שנאמר זאת תורת הבהמה. אמר ר' אליעזר עם הארץ מותר לנוחרו ביום הכפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו ר' ואסור לנוחרו עמו בדרך: תיר גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ תלמידי חכמים כי' תשותיהן כי' שונה תפרש יתר מבולן: ת"ר ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להם עדות ואין מקבלין מהן עדות ואין מגלין להם את הסוד ואין ממנין מהם אפוטרופוס על היתומים ואין ממנין אותן אפוטרופוס על קופה של צדקה ואין מהלכין עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתן וח"ק זימנין דנפיק מיניה זרעא מעליא יכין וצדיק ילבש:

נוסח כביעת ג) דגמיין ג) כביעת אלף וקנטיר

רגא אשבת סתכלי אין ר"א ולאמנ' בדגנין ל"ל

נוסח מאנגר

הגנות אמי הגאון

מסורת הש"ס

[פסחים נ"ל]

[לקמן קיג.]

[לקמן קכא.]

[לקמן קכא.]

[לקמן קכא